

WŁĄCZANIE I RÓŻNORODNOŚĆ W EDUKACJI WCZESNOSZKOLNEJ

NARZĘDZIE DO SAMOOCENY
DLA SPECJALISTÓW OPIEKI WCZESNOSZKOLNEJ

TOŻSAMOŚĆ PŁCIOWA I ORIENTACJA SEKSUALNA

WSTĘP

Coraz większą uwagę w placówkach edukacyjnych, w tym w ramach edukacji wczesnoszkolnej, zwraca się na kwestie tożsamości płciowej i orientacji seksualnej. Organizowanie zabaw integracyjnych lub rozwiązywanie konfliktów wynikających z uprzedzeń i stereotypów wśród dzieci i ich rodzin staje się codziennym zadaniem specjalistów edukacji wczesnoszkolnej. Dlatego ważne jest, by być na bieżąco z najnowszymi ustaleniami oraz nieustannie poddawać refleksji i doskonalić swoje umiejętności, gdyż tylko to pozwoli nadążyć za tymi szybkimi zmianami.

Poniżej znajduje się krótkie narzędzie samooceny pomagające zidentyfikować mocne strony lub obszary wymagające poprawy w celu skutecznej promocji integracyjnego i wspierającego emocjonalnie środowiska.

Samoocena jest zalecana dla specjalistów pracujących z dziećmi w wieku od 0 do 6 lat, na przykład w żłobkach, przedszkolach, szkołach podstawowych, ośrodkach społecznych.

INSTRUKCJE

1. Dokonaj samooceny

Oceń **31 stwierdzeń** w skali od 1 do 5 (1 – zdecydowanie się nie zgadzam; 2 – nie zgadzam się; 3 – zgadzam się w pewnym stopniu; 4 – zgadzam się; 5 – zdecydowanie się zgadzam), określając, jak bardzo zgadzasz się lub nie zgadzasz z każdym z nich. Wypełnienie formularza zajmie około **10–15 minut**.

2. Poznaj swój poziom kompetencji

Korzystając z instrukcji krok po kroku, oblicz swoje wyniki i dowiedz się, gdzie plasujesz się na skali od nowicjusza do eksperta.

3. Kontynuuj swój rozwój

Wreszcie poznaj zalecenia dotyczące literatury i gotowe do użycia materiały dla każdego poziomu kompetencji oraz uzyskaj porady od ekspertów w dziedzinie opieki wczesnoszkolnej, traum i pedagogiki społecznej.

Samoocena jest całkowicie anonimowa, a wynik będzie widoczny tylko dla Ciebie i osób, z którymi chcesz się nią podzielić (takich jak współpracownik, mentor, pedagog). Aby uzyskać jak najbardziej wiarygodne wyniki, staraj się udzielać obiektywnych i szczerych odpowiedzi

1.

SAMOOOCENA

Wyjaśnienie terminologii

LGBTIQ+ odnosi się do lesbijek, gejów, biseksualistów, transseksualistów, interseksualistów, osób queer i osób aseksualnych, podczas gdy „+” oznacza wiele innych nieuwzględnionych tożsamości.

Samooocena: Tożsamość płciowa i orientacja seksualna		1 Zdecydowanie się nie zgadzam	2 Nie zgadzam się	3 Zgadzam się w pewnym stopniu	4 Zgadzam się	5 Zdecydowanie się zgadzam
	Szanuję autonomię każdego dziecka w odkrywaniu i wyrażaniu swojej tożsamości płciowej (np. nie ograniczając jego kreatywności podczas zabawy, pozwalając mu swobodnie wybierać zabawki).					
	Potrafię wyjaśnić i rozróżnić terminy takie jak tożsamość płciowa, płeć biologiczna i orientacja seksualna.					
	Reaguję na nietolerancję wobec dzieci i rodzin o odmiennej tożsamości lub orientacji, np. konfrontując się z takim zachowaniem lub szukając wsparcia u zewnętrznych ekspertów.					
	Tworzę otwartą, bezpieczną przestrzeń dla dzieci do wyrażania tożsamości, unikając stereotypów płci – zapewniam neutralne zabawki i materiały, czytam historie kwestionujące role płciowe.					
	Potrafię wyszukiwać różne informacje na temat tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, by zrozumieć zachowanie dzieci.					
	Potrafię wyjaśnić wpływ dyskryminacji i uprzedzeń na osoby LGBTIQ+ i ich rodziny oraz ich przyszły dobrostan społeczny i emocjonalny (np. emocje, zachowania lub codzienne funkcjonowanie).					
	Potrafię wspierać rodziców w afirmowaniu tożsamości płciowej ich dzieci, np. oferując indywidualne konsultacje lub organizując warsztaty, szkolenia lub wykłady gościnne na ten temat.					

Samooceń: Tożsamość płciowa i orientacja seksualna		1 Zdecy- dowanie się nie zgadzam	2 Nie zga- dzam się	3 Zga- dzam się w pew- nym stopniu	4 Zga- dzam się	5 Zdecy- dowanie się zga- dzam
	Potrafię wskazać najważniejsze krajowe i międzynarodowe przepisy regulujące prawa osób LGBTIQ+.					
	Potrafię zorganizować przestrzeń klasową tak, by była współdzielona bez segregacji ze względu na płeć, zachęcając chłopców i dziewczęta do wspólnej zabawy (np. zapobiegając zdominowaniu placu zabaw przez chłopców grających w piłkę).					
	Jestem w stanie zwrócić się do współpracowników lub organizacji branżowych z prośbą o wsparcie w rozwiązywaniu złożonych kwestii, np. konsultując się z ekspertami w zakresie pracy z osobami LGBTIQ+ lub uczestnicząc w odpowiednich sesjach szkoleniowych.					
	Wykorzystuję odpowiednie sytuacje, by poruszyć temat dyskryminacji ze względu na płeć – np. gdy dziecko widzi dokuczanie rówieśnikowi, wyjaśniam, dlaczego to niewłaściwe i jak okazywać szacunek innym.					
	Stosuję techniki wspierające rodziny w przezwyciężaniu konfliktów dot. płci i orientacji, np. zachęcam do aktywnego słuchania, szukam płaszczyzny porozumienia i ułatwiam otwartą rozmowę.					
	Potrafię wyjaśnić różne sposoby, w jakie dzieci mogą odkrywać i wyrażać swoją tożsamość płciową.					
	Zachowuję otwartość na przyszłe zmiany w tożsamości płciowej lub orientacji seksualnej, np. poprzez dostosowywanie swoich metod pracy z dziećmi lub prowadzenie dodatkowych badań w tym zakresie.					
	Wiem, jak oferować członkom rodziny przestrzeń do poufnej dyskusji, w której mogą otwarcie wyrażać swoje obawy, by promować oparte na zaufaniu relacje między mną a rodziną.					
	Potrafię wymienić różne tożsamości płciowe poza męską i żeńską oraz różne orientacje seksualne.					
	Jestem na bieżąco z nowymi informacjami w dziedzinie tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, np. nowymi badaniami naukowymi, nowymi metodami nauczania, słownictwem i zaimkami.					

Samooceń: Tożsamość płciowa i orientacja seksualna		1 Zdecydowanie się nie zgadzam	2 Nie zgadzam się	3 Zgadzam się w pewnym stopniu	4 Zgadzam się	5 Zdecydowanie się zgadzam
	Potrafię organizować różne działania dotyczące różnorodności płci (np. projekty, gry, rysunki), by ułatwiać dyskusję lub zwiększać świadomość wśród dzieci.					
	Okazuję cierpliwość rodzinom, które mogą zmagać się z akceptacją różnych tożsamości płciowych i orientacji seksualnych.					
	Potrafię używać przykładów osób o różnych tożsamościach płciowych i orientacjach seksualnych, które są przeciwne do stereotypów, np. inżynierek, pielęgniarzy lub niebinarnych artystów.					
	Potrafię stwierdzić, kiedy moja wiedza lub umiejętności wymagają dalszego doskonalenia, by sprostać potrzebom związanym z tożsamością płciową i orientacją seksualną w miejscu pracy.					
	Potrafię okazywać empatię członkom rodziny, którzy mogą mieć trudności z zaakceptowaniem lub zrozumieniem różnych tożsamości płciowych lub orientacji seksualnych, np. poprzez aktywne wsluchiwanie się w ich obawy.					
	Potrafię uwzględnić pochodzenie każdego dziecka (np. wyznanie, kulturę, strukturę rodziny) podczas rozmowy na temat tożsamości płciowej i orientacji seksualnej.					
	Potrafię wspierać dzieci w wyrażaniu i radzeniu sobie z emocjami związanymi z tożsamością płciową i orientacją seksualną oraz uczyć je szacunku dla innych jako równych sobie, by zapobiegać zachowaniom dyskryminacyjnym.					
	Wspieram inicjatywy promujące akceptację tożsamości płciowych i orientacji, uczestnicząc w kampaniach, współpracując z grupami LGBTIQ+ i/lub łącząc je z rodzinami i dziećmi będącymi pod moją opieką.					
	Potrafię poddawać refleksji swoje stereotypy i uprzedzenia dotyczące różnych tożsamości płciowych i orientacji seksualnych oraz zwracać uwagę na język i słowa, których używam w interakcjach z dziećmi.					
	Potrafię wyjaśnić rolę specjalistów edukacji wczesnoszkolnej w tworzeniu środowiska, które ceni różnorodność płci.					
	Wiem, jak zachęcać dzieci do akceptowania różnorodności tożsamości płciowych i orientacji seksualnych, np. poprzez korzystanie z książek, które pokazują różne formy rodziny, takie jak te z parami osób tej samej płci.					

	Potrafię stosować techniki aktywnego słuchania podczas rozmów z dziećmi na temat ich przemyśleń lub obaw związanych z tożsamością płciową i orientacją seksualną.					
	Aktywnie podnoszę świadomość w zakresie szkodliwych skutków uprzedzeń i dyskryminacji dotyczących płci i orientacji seksualnej w różnych kontekstach, np. podczas spotkań z rodzicami lub spotkań zespołu.					
	Potrafię z własnej inicjatywy organizować zajęcia (np. warsztaty, prezentacje, spotkania) dla członków rodziny w celu wyjaśnienia i omówienia tematu tożsamości płciowej i orientacji seksualnej.					

Brawo!

To już koniec kwestionariusza. Teraz możesz przejść do następnego kroku – obliczania i interpretowania wyników!

2.

INTERPRETACJA WYNIKÓW

Aby poznać
swój wynik, wykonaj
poniższe kroki!

KROK 1: OBLICZANIE PUNKTÓW

Najpierw oblicz całkowitą liczbę punktów:

- Zdecydowanie się nie zgadzam = 1 punkt
- Nie zgadzam się = 2 punkty
- Zgadzam się w pewnym stopniu = 3 punkty
- Zgadzam się = 4 punkty
- Zdecydowanie się zgadzam = 5 punktów

Maksymalna
liczba punktów

155

**CAŁKOWITA LICZBA
PUNKTÓW**

KROK 2: POZIOM KOMPETENCJI W ZAKRESIE TOŻSAMOŚCI PŁCIOWEJ I ORIENTACJI SEKSUALNEJ

Czas sprawdzić swój poziom kompetencji w zakresie tożsamości płciowej i orientacji seksualnej.

W oparciu o uzyskany wynik sprawdź w poniższej tabeli, czy jesteś osobą początkującą, osobą kompetentną czy ekspertem.

Poziom kompetencji	Liczba punktów
Novice	31 – 44
Beginner	45 – 75
Competent	76 – 106
Proficient	107 – 137
Expert	138 – 155

**POZIOM
KOMPETENCJI**

KROK 3: OBJAŚNIENIE POZIOMU KOMPETENCJI

Co to znaczy, że specjalista edukacji wczesnoszkolnej jest nowicjuszem lub ekspertem w zakresie tożsamości płciowej i orientacji seksualnej?

Odpowiedź znajdziesz w poniższej tabeli.

Poziom kompetencji	Wyjaśnienie
Nowicjusz	Posiada pewną ograniczoną wiedzę na temat tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, ale ma trudności z rozróżnieniem tych pojęć lub zrozumieniem ich aspektów rozwojowych u dzieci. Stara się stworzyć sprzyjające środowisko, ale brakuje mu konkretnych strategii zabaw sprzyjających włączeniu społecznemu i opracowywania włączającego programu nauczania. Może nieumyślnie wykazywać stereotypowe zachowanie poprzez język oparty na płci lub używanie zabawek związanych z płcią. Rozwiązywanie konfliktów wynikających z uprzedzeń lub dyskryminacji wśród dzieci lub członków rodziny stanowi dla niego wyzwanie i często potrzebuje wskazówek, by poradzić sobie z takimi sytuacjami.
Osoba początkująca	Posiada podstawową wiedzę na temat tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, uznając ich znaczenie w rozwoju dzieci. Próbuje stworzyć środowisko zapewniające wsparcie emocjonalne i od czasu do czasu wprowadza pewne materiały lub działania włączające, choć jej podejście może być niekonsekwentne lub niezdecydowane. Stara się rozwiązywać konflikty związane z uprzedzeniami i dyskryminacją, ale czasami potrzebuje dodatkowego wsparcia ze strony bardziej doświadczonych współpracowników. Omawiając tożsamość płciową i orientację seksualną z rodzinami, może nie mieć wystarczającej pewności siebie i kieruje je do specjalistów, którzy mają większą wiedzę.
Osoba kompetentna	Zna i rozróżnia pojęcia tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, rozumiejąc ich znaczenie dla rozwoju dzieci. Konsekwentnie utrzymuje wspierające emocjonalnie środowisko, które zachęca do odkrywania różnych tożsamości płciowych bez obawy przed osądem. Wdraża edukację przeciwdziałającą uprzedzeniom poprzez integracyjne zabawy, język i materiały. Potrafi rozwiązać większość konfliktów związanych z uprzedzeniami i stereotypami. Skutecznie komunikuje się z rodzinami na te tematy, choć może napotykać wyzwania w związku ze szczególnie opornymi członkami rodziny.
Osoba biegła	Wykazuje głębokie zrozumienie tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, biorąc pod uwagę różnice między nimi i ich rozwój wśród dzieci. Tworzy środowisko wspierające dzieci w odkrywaniu i wyrażaniu swoich tożsamości oraz docenianiu różnorodności. Jej edukacja w zakresie przeciwdziałania uprzedzeniom jest dobrze zintegrowana z codziennymi działaniami, z szeroką gamą materiałów i praktyk włączających. Promuje integrację zapobiegając dyskryminacji i radzi sobie z konfliktami będącymi wynikiem uprzedzeń. Jej komunikacja z rodzinami na te tematy jest zniuansowana i skuteczna, a większość przypadków oporu potrafi pokonać z taktem i wprawą. Regularnie organizuje działania dla rodzin, by omawiać i podkreślać znaczenie tych kwestii oraz zapobiegać wszelkiej dyskryminacji i uprzedzeniom.
Ekspert	Posiada wszechstronną wiedzę na temat tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, w tym najnowszych badań i najlepszych praktyk w zakresie wspierania rozwoju dzieci w tych obszarach. Tworzy wzorowe środowisko edukacyjne, które stanowi wzór do naśladowania dla innych specjalistów w promowaniu odkrywania i wyrażania tożsamości płciowej. Promuje edukację przeciwko uprzedzeniom i udaje mu się zintegrować ją ze wszystkimi aspektami edukacji wczesnoszkolnej. Jego komunikacja z rodzinami jest skuteczną, radzi sobie nawet z najtrudniejszymi sytuacjami z wrażliwością, szacunkiem i wprawą, często zmieniając perspektywę i wspierając lepsze zrozumienie wśród opornych członków rodziny. Aktywnie promuje inkluzywną edukację akceptującą różne tożsamości płciowe i orientacje seksualne poprzez organizowanie lub uczestnictwo w różnych działaniach związanych z tymi kwestiami. Doskonale radzi sobie z zapobieganiem dyskryminacji i rozwiązywaniem konfliktów, przez co jest często proszony o szkolenie innych w zakresie tych umiejętności.

KROK 4: POZIOM KOMPETENCJI W CZTERECH OBSZARACH

Wróć do stwierdzeń i poszukaj przy nich symboli (♥ 🎲 💬 🔍).

Zsumuj punkty za stwierdzenia o tym samym symbolu, by sprawdzić swój poziom kompetencji w różnych obszarach:

- kompetencji osobistych (♥),
- aktywności i podejmowania decyzji (🎲),
- społeczno-komunikacyjnych (💬),
- metodologicznych i zawodowych (🔍).

Poziom kompetencji	♥	🎲	💬	🔍
Nowicjusz	8 – 11	8 – 11	8 – 11	7 – 10
Osoba początkująca	12 – 19	12 – 19	12 – 19	11 – 17
Osoba kompetentna	20 – 27	20 – 27	20 – 27	18 – 24
Osoba biegła	28 – 35	28 – 35	28 – 35	25 – 31
Ekspert	36 – 40	36 – 40	36 – 40	32 – 35

TWÓJ WYNIK:

Poniższa tabela wyjaśnia znaczenie każdego z tych obszarów w odniesieniu do edukacji wczesnoszkolnej oraz tematyki tożsamości płciowej i orientacji seksualnej.

Obszar kompetencji	Wyjaśnienie
	Kompetencje osobiste odnoszą się do zdolności do autorefleksji, krytycyzmu i działania w oparciu o własne wartości, postawy i ideały. Obejmują samoświadomość, взгляды etyczne oraz zdolność do rozwoju osobistego. W przypadku specjalistów edukacji wczesnoszkolnej odnosi się to do poszanowania autonomii dziecka w odkrywaniu i wyrażaniu swojej tożsamości płciowej, refleksji nad własnymi uprzedzeniami i stereotypami, otwartości na przyszłe zmiany poprzez poszerzanie własnej wiedzy i doskonalenie umiejętności potrzebnych do ich uwzględnienia itp.
	Kompetencje społeczno-komunikacyjne obejmują zdolność do efektywnej interakcji z innymi, jasnego komunikowania się i kreatywnej współpracy. Obejmują umiejętności takie jak praca zespołowa, empatia i rozwiązywanie konfliktów. W kontekście edukacji wczesnoszkolnej oznacza to umiejętność skutecznego komunikowania się z członkami rodziny na tematy związane z tożsamością płciową i orientacją seksualną, przy jednoczesnym okazywaniu empatii i cierpliwości oraz skutecznym rozwiązywaniu konfliktów związanych z uprzedzeniami i dyskryminacją wśród dzieci lub członków rodziny.
	Kompetencje metodologiczne i zawodowe obejmują umiejętność stosowania wiedzy metodologicznej i technicznej do rozwiązywania złożonych problemów. Obejmują myślenie analityczne, umiejętności organizacyjne lub zdolność do dzielenia się wiedzą i umiejętnościami z innymi. Odnosi się to na przykład do zrozumienia pojęć tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, umiejętności wyjaśnienia wpływu dyskryminacji i uprzedzeń na osoby LGBTIQ+, zrozumienia własnej roli w promowaniu akceptacji różnorodności płci itp.
	Kompetencje w zakresie aktywności i podejmowania decyzji to zdolność do skutecznego wykonywania zadań specyficznych dla danej pracy przy użyciu specjalistycznej wiedzy i umiejętności. Obejmują wiedzę specjalistyczną w danej dziedzinie i umiejętność praktycznego zastosowania wiedzy teoretycznej. Dla specjalistów edukacji wczesnoszkolnej oznacza to organizowanie wspierającego emocjonalnie środowiska oferującego integracyjne materiały umożliwiające dzieciom swobodne wyrażanie i odkrywanie swojej tożsamości płciowej. Odnosi się to do realizowania różnych działań i stosowania metod promujących zrozumienie wśród członków rodziny i dzieci, takich jak organizowanie warsztatów i spotkań lub przedstawianie przykładów z życia wziętych, przeciwnych do stereotypów związanych z płcią.

KROK 5: TWORZENIE DIAGRAMU

Wykonaj poniższe kroki, by stworzyć własny diagram ilustrujący Twój profil kompetencji w zakresie tożsamości płciowej i orientacji seksualnej.

1. Wybierz jeden z czterech obszarów.
2. Wróć do kroku 4 i sprawdź swój poziom kompetencji w wybranym obszarze (nowicjusz – ekspert).
3. Znajdź numer na schemacie odpowiadający poziomowi kompetencji zgodnie z następującym kluczem: nowicjusz = 1; osoba początkująca = 2; osoba kompetentna = 3; osoba biegła = 4; ekspert = 5
4. Na diagramie zaznacz swój poziom kompetencji (patrz przykład po lewej stronie).
5. Powtórz powyższe kroki dla każdego z obszarów.
6. Połącz kropki.

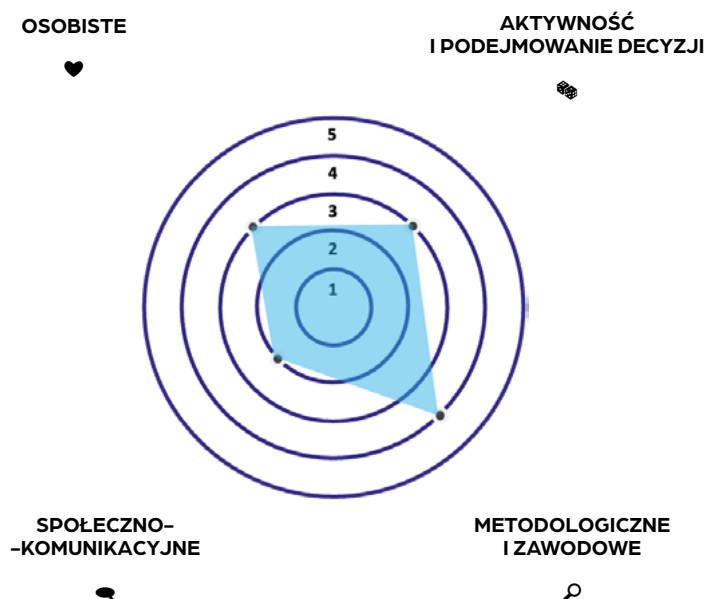
Przykład

♥ = 3

🎲 = 2

💬 = 2

🔍 = 4

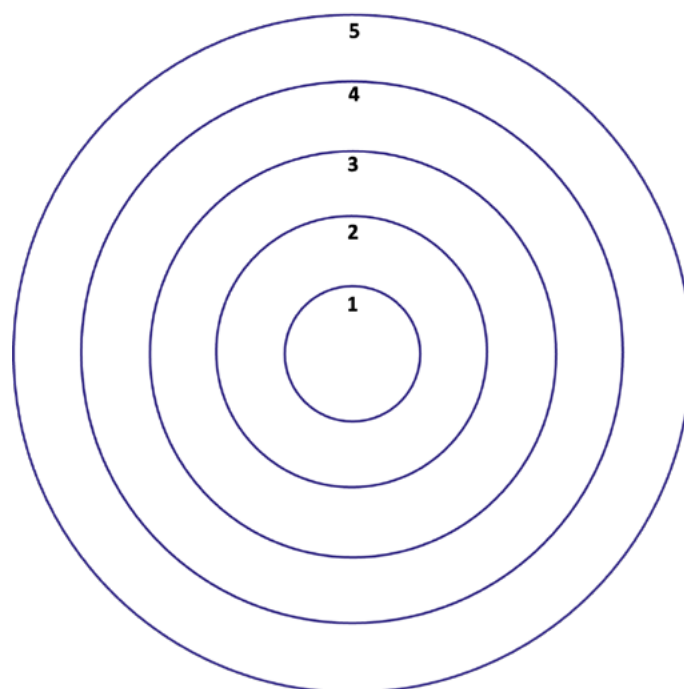
Indykator	Poziom kompetencji
1	Nowicjusz
2	Osoba początkująca
3	Osoba kompetentna
4	Osoba biegła
5	Ekspert

Stwórz swój diagram!

OSOBISTE

AKTYWNOŚĆ
I PODEJMOWANIE DECYZJI

SPOŁECZNO-
KOMUNIKACYJNE

METODOLOGICZNE
I ZAWODOWE

TWÓJ WYNIK:

Indykator	Poziom kompetencji
1	Nowicjusz
2	Osoba początkująca
3	Osoba kompetentna
4	Osoba biegła
5	Ekspert

3.

DALSZE ZALECENIA DOTYCZĄCE POPRAWY KOMPETENCJI

Mając już swój profil kompetencji, być może chcesz udoskonalić określone obszary kompetencji.
Dla poszczególnych poziomów kompetencji znajdziesz:

Książki/Podręczniki/Artykuły

Różne materiały z informacjami teoretycznymi, np. książki i artykuły z wglądem teoretycznym lub ustaleniami naukowymi; wytyczne dotyczące tematu traumy; dokumenty zawierające politykę itp.

Gotowe do użycia materiały

Różne rodzaje materiałów, które można wykorzystać bezpośrednio w praktyce, np. arkusze robocze, narzędzia cyfrowe, filmy itp.

Wskazówki i porady

Sugestie/Porady ekspertów w zakresie praktyki zorientowanej na potrzeby osób traumatyzowanych, opieki nad dziećmi i pracy socjalnej na temat tego, jak możesz poprawić swoje kompetencje.

NOWICJUSZ

Książki/Podręczniki/Artykuły

- American Psychological Association (2021) *Gender and sexual orientation diversity in children and adolescents in schools* (Różnorodność tożsamości płciowej i orientacji seksualnej wśród dzieci i młodzieży w szkołach). Dostępne na: <https://www.apa.org/pi/lgbt/resources/diversity-schools> (Dostęp: 1 sierpnia 2025)
Skupia się na znaczeniu tworzenia bezpiecznych i inkluzyjnych środowisk dla uczniów o różnych tożsamościach płciowych i orientacjach seksualnych. Podkreśla potrzebę kompleksowych polityk, programów, szkoleń i praktyk wspierających i afirmujących uczniów LGBTQ+. Dokument zwraca również uwagę na redukcję stygmatyzacji i dyskryminacji oraz rolę szkół w promowaniu dobrostanu i sukcesów edukacyjnych tych uczniów.
- Caring for Kids (2023) *Gender Identity* (Tożsamość płciowa). Dostępne na: <https://caringforkids.cps.ca/handouts/behavior-and-development/gender-identity> (Dostęp: 1 sierpnia 2025)
Artykuł koncentruje się na rozumieniu tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i różnorodności oraz zachęca rodziców i opiekunów do wspierania zdrowego rozwoju tożsamości płciowej u dzieci.
- Killerman, S. (2013) *The Social Justice Advocate's Handbook: A Guide to Gender* (Podręcznik obrońcy sprawiedliwości społecznej: Przewodnik po płci). Lightning Source Inc. To cenione źródło pomagające zrozumieć płeć z perspektywy sprawiedliwości społecznej. Znane z przystępnego języka, angażującego stylu oraz wykorzystania humoru i komiksów do wyjaśniania złożonych koncepcji.
- Kimmel, M.S. (2007) *The Gendered Society* (Społeczeństwo płciowe). Oxford University Press.
Podstawowy tekst w dziedzinie studiów nad płcią, oferujący wszechstronną i wnikliwą analizę społecznego konstruktu płci i jego wpływu na nasze życie.
- Ronni, L. S. (2005) *Gender Identity and Sexual Orientation: Research, Policy and Personal Perspectives* (Tożsamość płciowa i orientacja seksualna: badania, polityka i perspektywy osobiste). Wiley.
Wartościowe źródło do zrozumienia złożoności tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, badające badania, polityki i osobiste doświadczenia związane z tymi tematami, zwłaszcza w kontekście szkolnictwa wyższego.
- Stanford University (b.d.) *Health Across the Gender Spectrum* (Zdrowie w spektrum płci). Dostępne na: <https://www.coursera.org/learn/health-gender-spectrum> (Dostęp: 1 sierpnia 2025)
Bezpłatny kurs online z Uniwersytetu Stanforda, pomagający zrozumieć tożsamość płciową i orientację seksualną oraz tworzyć inkluzywne środowiska i społeczności, z wykorzystaniem angażujących filmów i prawdziwych historii.

Gotowe do użycia materiały

- Bisnath, J. (b.d.) *Nurturing a gender inclusive environment* (Tworzenie środowiska sprzyjającego różnorodności płciowej). Child Care Providers Resource Network. Dostępne na: <https://ccprn.com/nurturing-a-gender-inclusive-environment/> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Artykuł dotyczący środowisk inkluzywnych pod względem płci, zawierający wiele gotowych materiałów – książki, karty pracy i inne narzędzia dla wychowawców.
- Centre of Excellence for Early Childhood Development (2013) *Gender: Early Socialization – Boys and Girls: Two of a Kind? (Płeć: Wczesna socjalizacja – Chłopcy i dziewczynki: Tacy sami?)*. Dostępne na: <https://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/gender-early-socialization-info.pdf> (Dostęp: 1 sierpnia 2025).
Arkusze informacyjne w formacie PDF dotyczące kształtowania tożsamości płciowej we wczesnym dzieciństwie, zawierający porady dla opiekunów i nauczycieli.
- Center of Excellence on LGBTQ+ Behavioral Health Equity (2021) *Learning About Sexual Orientation, Gender Identity, and Expression*. Dostępne na: <https://www.youtube.com/watch?v=-CrjaFBF5dY> (Dostęp: 1 sierpnia 2025).
Wideo na YouTube zawierające przystępne wyjaśnienie różnic między orientacją seksualną, tożsamością płciową a ekspresją płci oraz podstawowe pojęcia związane z tymi tematami.
- Goepferd, A.K. (2020) *The Revolutionary Truth About Kids and Gender Identity*. TEDx Talks. Dostępne na: <https://www.youtube.com/watch?v=knNjvX6eoBI> (Dostęp: 1 sierpnia 2025).
Nagranie wystąpienia TEDx dr A.K. Goepferd, pogłębiające wiedzę na temat różnorodności płciowej we wczesnym dzieciństwie.

- Human Rights Campaign (b.d.) *Tools for equality and inclusion (Narzędzia na rzecz równości i integracji)*. Dostępne na: <https://www.hrc.org/resources> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). *Największa organizacja działająca na rzecz praw osób LGBTQ+ w USA. Strona zawiera szeroki zakres materiałów edukacyjnych, raportów i narzędzi promujących równość i przeciwdziałanie dyskryminacji.*
- Stuart, S. (2022) *My Shadow is Pink (Mój cień jest różowy)*, animowany film krótkometrażowy. Dostępne na: <https://youtu.be/dlwaQGHB1LU?feature=shared> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). *Film opowiada historię chłopca z „różowym cieniem”, który lubi książniczki, sukienki i rzeczy stereotypowo uznawane za „nie dla chłopców”. Podejmuje temat tożsamości, odwagi bycia sobą i akceptacji różnorodności.*

Wskazówki i porady

- ✓ Koncentruj się na korzystaniu z arkuszy roboczych, narzędzi cyfrowych i filmów opracowanych w celu wyjaśniania pojęć tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, ponieważ zasoby te zapewniają uporządkowane informacje i ułatwiają dyskusje.
- ✓ Używaj języka neutralnego płciowo i prezentuj różnorodne książki i materiały.
- ✓ Poznaj kluczowe terminy i pojęcia oraz bądź na bieżąco dzięki warsztatom i artykułom.
- ✓ Zwalczaj stereotypy, zachęcaj wszystkie dzieci do aktywności i pamiętaj o własnych uprzedzeniach.
- ✓ Szanuj preferowane zaimki i umożliwaj uczniom wyrażanie siebie poprzez ubiór i zabawę.
- ✓ Komunikuj się otwarcie z rodzicami i zapewniaj zasoby na temat różnorodności płci.
- ✓ Modelowanie inkluzywności: dawaj dobry przykład i doceniaj różnorodne tożsamości.
- ✓ Ucz zrozumienia i szacunku oraz zachęcaj do życzliwości wobec innych.

OSOBA POCZĄTKUJĄCA

Książki/Podręczniki/Artykuły

- Caring for Kids (2023) *Gender Identity. (Tożsamość płciowa)*. Dostępne na: <https://caringforkids.cps.ca/handouts/behavior-and-development/gender-identity> (Dostęp: 1 sierpnia 2025).
Artykuł skupia się na zrozumieniu tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i różnorodności, zachęcając rodziców i opiekunów do wspierania zdrowego rozwoju tożsamości płciowej u dzieci.
- Fausto-Sterling, A. (2000) *Sexing the Body: Gender Politics and the Construction of Sexuality (Płeć ciała: polityka płci i konstrukcja seksualności)*. Basic Books. To niezwykle wpływowa książka z zakresu studiów nad płcią, biologii i socjologii. Publikacja kwestionuje tradycyjne binarne postrzeganie płci i tożsamości płciowej, oferując interdyscyplinarne spojrzenie na temat.
- Hager, A. (2022) *Supporting gender identity: a beginner's guide for friends, family and University staff (Wspieranie tożsamości płciowej: przewodnik dla początkujących – dla przyjaciół, rodziny i pracowników uczelni)*. San Francisco: Transcend Publication. Kompleksowe źródło wiedzy mające na celu pomoc bliskim i pracownikom uczelni w zrozumieniu i wspieraniu osób o różnorodnych tożsamościach płciowych. Książka omawia podstawy tożsamości płciowej, wyzwania osób transpłciowych i niebinarnych oraz zawiera praktyczne wskazówki dotyczące tworzenia środowiska sprzyjającego inkluzji.
- Stanford University (b.d.) *Health Across the Gender Spectrum (Zdrowie w spektrum płci)*. Dostępne na: <https://www.coursera.org/learn/health-gender-spectrum> (Dostęp: 1 sierpnia 2025).
Bezpłatny kurs online oferowany przez Uniwersytet Stanforda, mający na celu zrozumienie tożsamości płciowej i orientacji seksualnej oraz tworzenie społeczności w środowisk sprzyjających integracji – kurs zawiera angażujące filmy i prawdziwe historie.

Gotowe do użycia materiały

- Bisnath, J. (b.d.) *Nurturing a gender inclusive environment (Tworzenie środowiska sprzyjającego różnorodności płciowej)*. Child Care Providers Resource Network. Dostępne na: <https://ccprn.com/nurturing-a-gender-inclusive-environment/> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Artykuł dotyczący środowisk inkluzyjnych pod względem płci, zawierający wiele gotowych materiałów – książki, karty pracy i inne narzędzia dla wychowawców.
- Butler, J. (2023) *Berkeley professor explains gender theory*. Dostępne na: <https://youtu.be/UD9IOIIUR4k?feature=shared> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Judith Butler, profesor Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley, wyjaśnia zagadnienia związane z teorią płci, tożsamością i debatą o płci biologicznej i kulturowej.
- Centre of Excellence for Early Childhood Development (2013) *Gender: Early Socialization – Boys and Girls: Two of a Kind? (Płeć: Wczesna socjalizacja – Chłopcy i dziewczynki: Tacy sami?)*. Dostępne na: <https://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/gender-early-socialization-info.pdf> (Dostęp: 1 sierpnia 2025).
Arkusze informacyjne w formacie PDF dotyczące kształtowania tożsamości płciowej we wczesnym dzieciństwie, zawierający porady dla opiekunów i nauczycieli.
- Goepferd, A.K. (2020) *The Revolutionary Truth About Kids and Gender Identity*. TEDx Talks. Dostępne na: <https://www.youtube.com/watch?v=knNjvX6eoBI> (Dostęp: 1 sierpnia 2025).
Nagranie wystąpienia TEDx dr A.K. Goepferd, które pogłębia wiedzę na temat różnorodności płciowej u dzieci i wspierania ich autentycznego rozwoju.
- Stuart, S. (2022) *My Shadow is Pink (Mój cień jest różowy)*, animowany film krótkometrażowy. Dostępne na: <https://youtu.be/dlwaQGHB1LU?feature=shared> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Film opowiada historię chłopca z „różowym cieniem”, który lubi sukienki, książeczki i inne rzeczy stereotypowo uznawane za „dziewczęce”. Film porusza tematy tożsamości, akceptacji i odwagi bycia sobą.
- VVOB, FAWÉ i partnerzy (2019) *Gender-Responsive Pedagogy for Early Childhood Education Toolkit (Narzędzia do pedagogiki uwzględniającej płeć w edukacji wczesnodziecięcej)*. Dostępne na: https://www.vvob.org/sites/belgium/files/grp4ece-toolkit-72dpi_0.pdf (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Praktyczny zestaw narzędzi wspierający nauczycieli edukacji wczesnodziecięcej w identyfikowaniu i przeciwdziałaniu stereotypom płciowym. Pomaga dzieciom rozwijać zainteresowania i talenty bez ograniczeń wynikających z ról płciowych.

Wskazówki i porady

- ✓ Prowadź dyskusje z całą grupą, zwracając uwagę na tworzenie wspierającego środowiska przy użyciu inkluzywnego języka – normalizuj używanie inkluzywnych terminów, takich jak „wszyscy”, „ludzie” lub „uczniowie/dzieci” zamiast terminów związanych z płcią, takich jak „dziewczęta i chłopcy”.
- ✓ Poznaj podstawy i spróbuj zrozumieć terminy takie jak tożsamość płciowa i zaimki.
- ✓ Promuj wszystkie aktywności – pozwalaj dzieciom odkrywać wszystkie zabawki i aktywności.
- ✓ Pytaj o zaimki preferowane przez dzieci i ich używaj.
- ✓ Rozmawiaj z rodzicami o integracji.
- ✓ Okazuj życzliwość i szacunek każdemu i dawaj dobry przykład.
- ✓ Zachęcaj dzieci do bycia uprzejmymi i okazywania szacunku.

OSOBA KOMPETENTNA

Książki/Podręczniki/Artykuły

- Butler, J. (2004) *Undoing Gender*. Routledge. Jest to znaczący wkład w teorię płci i teorię queer. Zagłębia się w złożoność płci i seksualności.
- Ehrensaft, D. (2016) *The Gender Creative Child: Pathways for Nurturing and Supporting Children Who Live Outside Gender Boxes* (Dziecko kreatywne pod względem płci: ścieżki wychowania i wspierania dzieci żyjących poza schematami płciowymi). New York: The Experiment.
Wszelchstronne źródło, które bada koncepcję płynności płci u dzieci. Dr Ehrensaft, psycholog rozwojowy i kliniczny, opowiada się za modelem afirmującym płeć, zachęcając opiekunów do słuchania każdego dziecka, rozumienia jego wyjątkowych potrzeb i wspierania jego podróży w kierunku odkrywania prawdziwego „ja” płciowego. Książka zagłębia się w powiązany wpływ biologii, wychowania i kultury na tożsamość płciową i dostarcza praktycznych wskazówek dla rodziców i profesjonalistów, jak tworzyć wspierające środowiska dla kreatywnych płciowo dzieci.
- Martin, C.L. (2014). *Gender: early socialization*. Centre of Excellence for Early Childhood Development (Płeć: wczesna socjalizacja. Centrum Doskonałości Rozwoju Wczesnego Dziecka). Dostępne na: <https://www.child-encyclopedia.com/pdf/complet/gender-early-socialization>
Dokument ten bada proces, w którym dzieci uczą się społecznych oczekiwań, postaw i zachowań związanych z płcią oraz podkreśla znaczenie zapewniania dzieciom różnorodnych doświadczeń w celu wspierania pozytywnych interakcji między płciami i łagodzenia ograniczeń narzuconych przez sztywne role płciowe.
- Stanford University (n.d.) *Health Across the Gender Spectrum*. Dostępne na: <https://www.coursera.org/learn/health-gender-spectrum>
Bezpłatny kurs online Uniwersytetu Stanforda na temat zrozumienia tożsamości płciowej i orientacji seksualnej oraz tworzenia integracyjnych środowisk i społeczności, z zabawnymi filmami i prawdziwymi historiami.

Gotowe do użycia materiały

- Powered By Rainbows (2022) *How To Find Your Sexual Orientation & Gender Identity* (Jak odkryć swoją orientację seksualną i tożsamość płciową). Dostępne na: <https://www.youtube.com/watch?v=0-wEGr5moNU> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Film zawiera kompletny przewodnik, jak odkryć swoją orientację seksualną lub tożsamość płciową. Zawiera darmowe materiały do pobrania, w tym karty pracy.
- Gender Creative Kids (2017) *Sam's Story*. Dostępne na: <https://youtu.be/fdl9SIjy8sc?feature=shared> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Krótki film animowany przedstawiający doświadczenia dziecka, które nie identyfikuje się z tradycyjnymi normami płci. Film ma na celu wspieranie akceptacji i zrozumienia dla różnorodności płciowej wśród dzieci i ich otoczenia.
- Gender Justice in Early Childhood (b.d.) *Resources* (Zasoby). Dostępne na: <https://lucy-shack-wz98.squarespace.com/resources> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Zestaw materiałów edukacyjnych promujących równość płci w edukacji przedszkolnej. Zawiera m.in. narzędzie do samooceny programów edukacyjnych, ulotki oraz strategie wspierania dzieci w rozwoju tożsamości płciowej.
- Keshet (2025) *LGBTQ+ Book List for Children and Families* (Lista książek LGBTQ+ dla dzieci i rodzin). Dostępne na: <https://www.keshetonline.org/resources/lgbtq-inclusive-book-list-for-children-and-families/> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Kompleksowy przewodnik po książkach i materiałach LGBTQ+ dla dzieci w różnym wieku oraz ich rodzin.
- PFLAG (2025) Oficjalna strona PFLAG. Dostępne na: <https://pflag.org> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). PFLAG to ogólnokrajowa organizacja wspierająca osoby LGBTQ+, ich rodziny i sojuszników. Oferuje zasoby edukacyjne, grupy wsparcia i działania rzecznicze na rzecz równości.
- VVOB, FAWÉ i partnerzy (2019) *Gender-Responsive Pedagogy in Early Childhood Education: A toolkit for teachers and school leaders* (Pedagogika wrażliwa na płeć w edukacji wczesnodziecięcej: zestaw narzędzi dla nauczycieli i dyrektorów szkół). Dostępne na: https://www.vvob.org/sites/belgium/files/grp4ece-toolkit-72dpi_0.pdf (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Praktyczny zestaw narzędzi, który pomaga nauczycielom wychowania przedszkolnego rozpoznawać i przeciwdziałać stereotypom płciowym w klasie. Wspiera rozwój dzieci bez ograniczeń wynikających z tradycyjnych ról płciowych.

Wskazówki i porady

- ✓ Zachęcaj dzieci do otwartych i pełnych szacunku rozmów oraz udzielaj wskazówek, jak radzić sobie z pytaniami i dyskusjami na temat płci i seksualności.
- ✓ Integracja w ramach programu nauczania – włączaj tematy związane z tożsamością płciową i orientacją seksualną do codziennych zajęć i korzystaj z literatury i projektów, które odzwierciedlają różnorodne tożsamości i doświadczenia.
- ✓ Przydatne może być zapewnianie rodzinom różnych zasobów, pomagających im wspierać społeczność LGBTQ+, do której należą ich dzieci. Dobrym sposobem na to może być zorganizowanie warsztatów dla rodzin.
- ✓ Promuj integracyjne polityki, które wspierają różnorodność płci i integrację, oraz wprowadź jasny, pełen szacunku protokół komunikacji na potrzeby omawiania tematów związanych z płcią i seksualnością. Współpracuj z rodzicami, współpracownikami i społecznością w celu promowania zrozumienia i akceptacji.
- ✓ Przyjrzyj się bliżej badaniom nad płcią i zasobom LGBTQ+ i bądź na bieżąco z najnowszymi badaniami i praktykami edukacyjnymi.
- ✓ Dbaj o rozwój zawodowy. Bierz udział w zaawansowanych warsztatach i sesjach szkoleniowych oraz współpracuj z innymi nauczycielami, by dzielić się najlepszymi praktykami i spostrzeżeniami.
- ✓ Regularnie oceniaj własne praktyki oraz ich wpływ i proś dzieci, rodziców i współpracowników o informacje zwrotne, by nieustannie się doskonalić.

OSOBA BIEGŁA

Książki/Podręczniki/Artykuły

- Dillabough, J.A.V. & Pybus, J.A. (2021) *Creating Gender-Inclusive Schools: A Practical Guide for Teachers and School Leaders* (Tworzenie szkół inkluzywnych płciowo: Praktyczny przewodnik dla nauczycieli i liderów edukacji). Londyn: Bloomsbury Publishing. Publikacja oferuje praktyczne porady i strategie dla nauczycieli i dyrektorów szkół dotyczące tworzenia środowisk przyjaznych różnorodności płciowej. Przewodnik podkreśla znaczenie zrozumienia różnorodności tożsamości płciowych, wdrażania polityk inkluzywnych i budowania wspierającej kultury szkolnej. Zawiera konkretne kroki, które pomagają zapewnić wszystkim uczniom – bez względu na ich tożsamość płciową – poczucie bezpieczeństwa, szacunku i przynależności.
- Ehrensaft, D. (2016) *The Gender Creative Child: Pathways for Nurturing and Supporting Children Who Live Outside Gender Boxes* (Kreatywne dziecko płciowo: Ścieżki wspierania dzieci, które żyją poza tradycyjnymi ramami płci). The Experiment LLC. Przełomowa książka przedstawiająca nowe spojrzenie na tożsamość płciową dzieci. Książka kwestionuje tradycyjne, binarne podejście do płci i oferuje wskazówki dla rodziców, nauczycieli i specjalistów, jak wspierać dzieci wyrażające swoją płęć w niestereotypowy sposób.
- Letts, W. J. i Sears, J. T. (red.) (1999) *Queering Elementary Education: Advancing the Dialogue about Sexualities and Schooling* (Queerowa edukacja podstawowa: Poszerzanie dialogu o seksualności i edukacji). Rowman & Littlefield Publishers. Zbiór esejów podważających tradycyjne poglądy na temat płci i seksualności w edukacji wczesnoszkolnej. Autorzy opowiadają się za tworzeniem klas, które wspierają myślenie krytyczne, inteligencję emocjonalną oraz włączające podejście. Książka zachęca nauczycieli do odejścia od heteronormatywnych założeń i budowania środowiska, w którym każde dziecko czuje się wartościowe i akceptowane.
- Pastel, E., Steele, K., Nicholson, J., Maurer, C., Hennock, J., Julian, J., Unger, T. i Flynn, N. (2022) *Supporting Gender Diversity in Early Childhood Classrooms: A Practical Guide* (Wspieranie różnorodności płciowej w klasach edukacji wczesnodziecięcej: Praktyczny przewodnik). Londyn i Filadelfia: Jessica Kingsley Publishers. Dostępne na: https://transreads.org/wp-content/uploads/2022/03/2022-03-02_621fa5a6bb6d3_SupportingGenderDiversityinEarlyChildhoodClassroomsAPracticalGuidebyEncianPastelKatieSteeleJulieNicholsonCyndiMaurerJuliaHennockJonathanJulianTessUngerNathanaelFlynnz-lib.org_.pdf (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Praktyczny przewodnik oferujący nauczycielom edukacji przedszkolnej strategie i narzędzia służące tworzeniu klas afirmujących i celebrujących różnorodność płciową. Porusza tematy związane z przeciwdziałaniem stereotypom płciowym, oporem ze strony rodzin oraz budowaniem środowiska akceptacji, w którym dzieci mogą swobodnie wyrażać swoją tożsamość.

Gotowe do użycia materiały

- Big Think (2023) *Berkeley professor explains gender theory, Judith Butler*. Dostępne na: <https://youtu.be/UD9IOIUR4k?feature=shared> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). W tym filmie filozofka Judith Butler wyjaśnia koncepcję performatywności płci, poruszając tematy takie jak feminizm, teoria queer i prawa osób transpłciowych. Materiał dostarcza głębszego zrozumienia społeczno-kulturowych i historycznych aspektów teorii płci.
- FAWE (2018) *Gender-Responsive Pedagogy: A toolkit for teachers and school* (Pedagogika wrażliwa na płęć: zestaw narzędzi dla nauczycieli i szkół). 2. wyd. Nairobi: Forum for African Women Educationalists. FAWE House. Dostępne na: <https://www.unicef.org/esa/media/6726/file/GRP-A-Toolkit-for-Teachers-and-Schools-2020.pdf> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Zestaw narzędzi z praktycznymi strategiami do wdrażania pedagogiki uwzględniającej płęć w środowiskach edukacyjnych.
- Gender Spectrum (2019) Oficjalna strona organizacji Gender Spectrum. Dostępne na: www.genderspectrum.org (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Gender Spectrum to organizacja non-profit oferująca wsparcie i materiały dla dzieci, młodzieży i rodzin osób transpłciowych oraz osób o różnorodnej tożsamości płciowej. Strona zawiera artykuły, przewodniki, filmy oraz fora dyskusyjne.
- Gender Spectrum (b.d.) *Resources* (Zasoby). Dostępne na: <https://www.genderspectrum.org/resources> Bogaty zbiór materiałów mających na celu pogłębianie wiedzy o tożsamości płciowej i orientacji seksualnej. Obejmuje przewodniki, artykuły i narzędzia wspierające tworzenie środowisk inkluzywnych, skierowane do nauczycieli, rodziców i specjalistów.

- Testa, R.J., Coolhart, D. i Peta, J. (2015) *The gender quest workbook: a guide for teens & young adults exploring gender identity* (Zeszyt ćwiczeń „Poszukiwanie płci”: przewodnik dla nastolatków i młodych dorosłych badających tożsamość płciową). Oakland, CA: New Harbinger Publications, Inc. Dostępne na: https://transreads.org/wp-content/uploads/2021/07/2021-07-23_60fa10b39be9a_TheGenderQuestWorkbookAGuideforTeensandYoungAdultsExploringGenderIdentitybyRylanJayTestaDeborahCoolhartJayme-PetaRyanK.SallansArlenelstarLevz-lib.org_.pdf (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Podręcznik przeznaczony dla nastolatków i młodych dorosłych eksplorujących swoją tożsamość płciową. Zawiera ćwiczenia, pytania do autorefleksji i informacje wspierające samopoznanie i akceptację.
- UNESCO (2021) *Connect with Respect: Preventing gender-based violence in schools*. UNESCO Regional Office for Southern Africa. Dostępne na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380633/PDF/380633eng.pdf.multi> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Narzędzie dydaktyczne opracowane przez UNESCO w celu zapobiegania przemocy ze względu na płeć w szkołach. Zawiera scenariusze lekcji, aktywności oraz wskazówki do kształtowania wzajemnego szacunku wśród uczniów.

Wskazówki i porady

- ✓ Wybierz kilka ćwiczeń z [zeszytu ćwiczeń](#) i przeprowadź je w grupie, by uczestnicy dowiedzieli się, jak korzystać z tego zasobu we własnym życiu zawodowym.
- ✓ Promuj pogłębione dyskusje poprzez tworzenie bezpiecznej przestrzeni do otwartego dialogu na temat płci i seksualności oraz zapewniaj dzieciom narzędzia do wyrażania z szacunkiem swoich myśli i uczuć.
- ✓ Opracowuj i wdrażaj integracyjne polityki i praktyki oraz twórz i egzekwuj polityki zerowej tolerancji dla zastraszania i dyskryminacji.
- ✓ Włączaj inkluzywność do programu nauczania. Opracowuj lekcje uwzględniające różne tożsamości płciowe i orientacje seksualne oraz korzystaj z zasobów multimedialnych i zapraszaj prelegentów, by przedstawiać różnorodne perspektywy.
- ✓ Regularnie oceniał własne praktyki oraz ich wpływ i proś dzieci, rodziców i współpracowników o informacje zwrotne, by doskonalić swoje podejście.
- ✓ Pogłębiaj swoją wiedzę, biorąc udział w specjalistycznych kursach z zakresu gender studies i tematyki LGBTQIA+, oraz bądź na bieżąco z najnowszymi badaniami naukowymi i publikacjami. Możesz także uczestniczyć w sesjach szkoleniowych, seminariach i nawiązywać kontakty z innymi specjalistami w celu wymiany pomysłów i najlepszych praktyk.
- ✓ Promuj praktyki włączające w swojej instytucji i społeczności oraz współpracuj z rodzicami, współpracownikami i decydentami, by tworzyć wspierające środowisko.

EKSPERT

Książki/Podręczniki/Artykuły

- Pastel, E., Steele, K., Nicholson, J., Maurer, C., Hennock, J., Julian, J., Unger, T. and Flynn, N. (2022) *Supporting Gender Diversity in Early Childhood Classrooms: A Practical Guide* (Wspieranie różnorodności płciowej w klasach wczesnego dzieciństwa: praktyczny przewodnik). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers. Dostępne na: https://transreads.org/wp-content/uploads/2022/03/2022-03-02_621fa5a6b-b6d3_SupportingGenderDiversityinEarlyChildhoodClassroomsAPracticalGuidebyEncianPastelKatie-SteeleJulieNicholsonCyndiMaurerJuliaHennockJonathanJulianTessUngerNathanaelFlynnz-lib.org_.pdf Praktyczny przewodnik, który oferuje nauczycielom edukacji wczesnoszkolnej strategię i narzędzia do tworzenia inkluzywnych klas, które afirmują i celebrować różnorodność płci. Zapewnia wgląd w radzenie sobie ze stereotypami płciowymi i oporem rodziny, promowanie środowiska akceptacji i wspieranie dzieci w wyrażaniu ich autentycznego ja.
- Rawee, P., G. M., Rosmalen, J., Kalverdijk, L., M. i Burke, S. (2024). 'Development of Gender Non-Contentedness During Adolescence and Early Adulthood' (Rozwój niezadowolenia płciowego w okresie dojrzewania i wczesnej dorosłości), *Archives of sexual behaviour*, 53 (5), s. 1813–1825. Dostępne na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38413534/> (dostęp: 6 lutego 2025 r.). Jest to badanie opublikowane w *Archives of Sexual Behavior* w 2024 roku. W jego ramach zbadano rozwój niezadowolenia z płci, które definiuje się jako niezadowolenie ze zgodności swojej płci kulturowej z płcią biologiczną od wczesnego okresu dojrzewania do młodej dorosłości.
- Sadowski, M. (2016) *Safe Is Not Enough: Better Schools for LGBTQ Students* (Bezpieczeństwo to za mało: lepsze szkoły dla uczniów LGBTQ). Cambridge, MA: Harvard Education Press. Autor analizuje, w jaki sposób szkoły mogą wyjść poza zwykłe zapewnienie bezpieczeństwa uczniom LGBTQ i zamiast tego stworzyć prawdziwie integracyjne i wspierające środowiska. Sadowski podkreśla znaczenie przyjęcia programów nauczania włączających osoby LGBTQ, budowania wspierającej atmosfery w szkole, zapewniania możliwości mentoringu oraz angażowania się w skuteczne działania na rzecz rodziny i społeczności. Książka podkreśla opisuje wybrane przypadki osób z różnych szkół i oferuje praktyczne strategie dla nauczycieli, aby wspierać pozytywny rozwój i sukces akademicki uczniów LGBTQ.
- Światowa Organizacja Zdrowia (2024) *Frequently asked questions on sexual and gender diversity, health and human rights – an introduction to key concepts* (Często zadawane pytania na temat różnorodności seksualnej i płciowej, zdrowia i praw człowieka – wprowadzenie do kluczowych pojęć). Dostępne na: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/gender/sogie---faq-final-08.10.2024.pdf?sfvrsn=ef076e29_3&download=true Niniejszy dokument zawiera zwięzły przegląd kluczowych pojęć i często zadawanych pytań związanych z orientacją seksualną, tożsamością płciową i ekspresją płciową, mając na celu promowanie zrozumienia i integracji w kontekstach związanych ze zdrowiem.

Gotowe do użycia materiały

- Big Think (2025) *Berkeley professor explains gender theory, Judith Butler*. Dostępne na: <https://youtu.be/UD9lOllUR4k?feature=shared> W tym nagraniu filozofka Judith Butler omawia koncepcję performatywności płci, poruszając tematy takie jak feminizm, teoria queer i prawa osób transpłciowych. Materiał ten oferuje głębsze spojrzenie na społeczno-kulturowe i historyczne aspekty teorii płci.
- Fawe (2018) *Gender-Responsive Pedagogy: A Toolkit for Teachers and Schools* (Pedagogika wrażliwa na płeć: zestaw narzędzi dla nauczycieli i szkół). 2. wyd. Nairobi: Forum for African Women Educationalists. Fawe House. Dostępne na: <https://www.unicef.org/esa/media/6726/file/GRP-A-Toolkit-for-Teachers-and-Schools-2020.pdf> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Zestaw narzędzi zawierający praktyczne strategie wdrażania pedagogiki wrażliwej na płeć w środowiskach edukacyjnych, z naciskiem na równość i inkluzywność.
- UNESCO (2021) *Connect with Respect: Preventing gender-based violence in schools* (Łącz się z szacunkiem: Zapobieganie przemocy ze względu na płeć w szkołach). UNESCO Regional Office for Southern Africa. Dostępne na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380633/PDF/380633eng.pdf.multi> (Dostęp: 1 sierpnia 2025). Zasób edukacyjny przygotowany przez UNESCO wspierający nauczycieli w zapobieganiu przemocy ze względu na płeć w szkołach. Zawiera konspekty lekcji, ćwiczenia oraz wskazówki do budowania relacji opartych na wzajemnym szacunku.

- Varjas, K. i Lorig, C. (2021) *Imagining Inclusive Classrooms with Sexual and Gender Diverse Students*. Dostępne na: <https://www.youtube.com/watch?v=u3Xlob5qD2s> (Dostęp: 1 sierpnia 2025).
Wirtualne warsztaty dla nauczycieli psychologii szkół średnich poświęcone tworzeniu inkluzywnych klas dla uczniów o różnorodnych tożsamościach seksualnych i płciowych. Projekt zrealizowany przy wsparciu American Psychological Foundation i Education Directorate Lee Gurel Fund.

Wskazówki i porady

- ✓ Na tym poziomie niezbędna jest stała aktualizacja wiedzy. W tym celu zaleca się odwiedzanie stron internetowych takich jak PubMed lub Google Scholar, gdzie można znaleźć najnowsze badania i analizy.
- ✓ Trzymaj rękę na pulsie innowacji edukacyjnych, poznając nowe metody i technologie wspierające integrację płci oraz regularnie przeglądaj i modyfikuj swoje praktyki, by zapewnić ich aktualność i skuteczność.
- ✓ Prowadź i publikuj własne badania na temat płci i orientacji seksualnej w edukacji wczesnoszkolnej oraz przygotowywaj i prowadź warsztaty i seminaria dotyczących rozwoju zawodowego.
- ✓ Propaguj i pomagaj we wdrażaniu polityk instytucjonalnych promujących integrację płci oraz współpracuj z radami szkół i administracją w celu uwzględniania w programach nauczania praktyk włączających w kontekście płci.
- ✓ Twórz grupy wsparcia dla dzieci poznających swoją tożsamość płciową i orientację seksualną oraz współpracuj z doradcami i psychologami w celu zapewnienia kompleksowego wsparcia dzieciom i ich rodzinom.
- ✓ Opracuj i wprowadź program nauczania kompleksowo integrujący tematykę tożsamości płciowej i orientacji seksualnej w ramach wszystkich przedmiotów oraz wykorzystujący zaawansowane narzędzia i zasoby edukacyjne, by zapewniać bogate, integracyjne doświadczenie edukacyjne.
- ✓ Prowadź warsztaty i fora społecznościowe dotyczące inkluzywności płci i orientacji seksualnej oraz współpracuj z lokalnymi organizacjami w celu wspierania i promowania inkluzywności poza klasą.
- ✓ Szkół innych nauczycieli w zakresie praktyk i strategii włączających oraz przyjmuj rolę przywódcze w organizacjach zawodowych, by wprowadzać zmiany i promować edukację włączającą.

Materiał powstał w ramach projektu Erasmus+ Project INDEAR – Inclusion and diversity in early childhood education (KA220-BY-23-25-161951).

KOORDYNATOR PROJEKTU:

Volkshochschule im Landkreis Cham e. V., Niemcy

PARTNERZY:

Fachakademie für Sozialpädagogik Furth im Wald, Niemcy

Berufsfachschule für Kinderpflege Furth im Wald, Niemcy

Udruzenje Prijateljice obrazovanja – Amica Educa, Bośnia i Hercegowina

CEIP Flor de Azahar, Hiszpania

Leonardo Progetti Sociali, Włochy

Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi, Polska

LICENCJA:

Niniejsza publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International:
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

ROK PUBLIKACJI:

2025

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA).

Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Projekt numer: KA220-BY-23-25-161951

Dofinansowane przez
Unię Europejską